

**Kritik mot Polismyndigheten i Östergötlands län och åklagare vid
Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Linköping, för långsam
handläggning av en förundersökning om misshandel m.m.**

Beslutet i korthet: I en åklagarledd förundersökning om misshandel m.m. kom utredningen att avstanna under en period av cirka ett år och nio månader, och i en polisledd förundersökning om skadegörelse avstannade utredningen under drygt ett års tid. Trots att ärendena avsåg samma händelseförlopp hade de inte samordnats. Jag är kritisk till den bristande samordningen och till den utdragna handläggningstiden i ärendena, som i första hand kan tillskrivas polismyndigheten även om inte heller åklagaren kan undgå kritik.

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO i december 2009, klagomål mot Polismyndigheten i Östergötlands län med anledning av att en förundersökning, i vilken han var misstänkt för misshandel, hade dragit ut på tiden. Han uppgav bl.a. att hans före detta hustru anmält honom för misshandel i december 2007 och att han först två år senare kontaktades av polisen.

Utredning

Handlingar i polismyndighetens aktuella ärenden och Åklagarmyndighetens, åklagarkammaren i Linköping, ärende AM-141939-07 begärdes in och granskades. Av handlingarna framkom bl.a. följande. AA gjorde en anmälan om skadegörelse riktad mot sin före detta hustru (K53870-07) samma dag som hon anmälde honom för misshandel och försök till grov misshandel (K53858-07). I det senare ärendet noterades han som skäligen misstänkt. De båda ärendena avsåg i huvudsak samma händelseförlopp. Förundersökningen om skadegörelse lades ned av polismyndigheten i februari 2009. Den enda utredningsåtgärden som syntes ha vidtagits i det ärendet var ett förhör med AA som hölls samma dag som nedläggningsbeslutet fattades. I förundersökningen om misshandel m.m., som till skillnad från ärendet om skadegörelsen var åklagarledd, syntes inga utredningsåtgärder ha vidtagits mellan januari 2008 och november 2009.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av kriminalärendena. Ärendet remitterades även till Åklagar-

myndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av misshandels-ärendet samt om vilken eventuell kännedom åklagare haft om skadegörelseärendet.

Polismyndigheten (länspolismästaren BB) kom in med ett remissvar jämte upplysningar från enhetschefen för kriminalenheten i Linköping, kommissarien CC.

Av CC:s upplysningar framgick i korthet beträffande handläggningen av ärendet om skadegörelsen följande. I samband med en rotelgenomgång i februari 2009 upptäckte kommissarien DD att anmälan hade hamnat i myndighetens arkiv. Efter kontakt med målsäganden AA, som uppgav att han inte ville driva ärendet vidare, lade DD ned förundersökningen. DD kände inte till att det fanns en annan anmälan som hörde samman med ärendet.

Av CC:s upplysningar framgick beträffande handläggningen av ärendet om misshandel m.m. följande.

Vid samtal med Krinsp. EE våldshoteln i Linköping den 12 december 2010 framkom i huvudsak följande:

EE arbetade ett kvällspass vid kriminalenheten dagen för brottet. Redan en dryg timma efter händelsen höll EE ett målsägandeförhör med FF inne på polisstationen i Linköping. Den 24 januari 2008 höll EE ett vittnesförhör i ärendet. Efter det förhöret vidtogs ingen utredningsåtgärd i ärendet förrän i slutet av 2009 då EE aktivt sökte AA per telefon och brev. Fram till den 27 november 2009 var Kå GG vid åklagarkammaren i Linköping för-undersökningsledare i ärendet. Efter det tog chefsåklagare KK över förundersökningsledarskapet. EE har inget minne av att han fått några skriftliga direktiv från förundersökningsledaren. EE lägger alltid direktiv från åklagare i utredningsakten. I akten finns dock inga skriftliga direktiv. EE har heller inget minne av att han skulle ha fått några muntliga direktiv från förundersökningsledaren. EE har för vana att göra tjänsteanteckningar på akten då han får muntliga direktiv. Några sådana anteckningar finns inte på akten. EE förklarade att han hade väldigt många ärenden och mycket att göra under den aktuella tidsperioden. Han har haft många ärenden igång samtidigt och han har haft svårt med att prioritera.

Vid samtal med chefen för våldshoteln kommissarie HH den 13 januari 2010 framkom i huvudsak följande:

HH vet att utredarna på våldshoteln har många ärenden igång samtidigt. HH har bra kontroll på de ärenden där han själv är förundersökningsledare och lite sämre kontroll på ärenden där åklagare leder förundersökningen. HH såg under 2009 att EE hade några ärenden som började bli allt för gamla och påtalade det för EE. Denne har dock en benägenhet att vara allt för hjälpsam med sina kollegor med olika uppgifter vilket tagit mycket av hans tid i anspråk. EE har hög kompetens inom dataområdet och det har många kollegor dragit nytta av och tagit honom till hjälp när de fått problem. EE har även varit ansvarig för införandet av BIP programmet vid enheten vilket tagit en hel del av hans arbetstid.

Efter en redogörelse för handläggningen av de båda ärendena och den rättsliga regleringen gjorde polismyndigheten följande bedömning.

Den anmälan om skadegörelse (0500-K53870-07) som AA gjorde den 13 december 2007 samordnades inte med den anmälan om misshandel (0500-K53858-07) som

hans f.d. fru hade gjort ett par timmar tidigare samma dag. Skadegörelse-brottet borde ha lottats in på åklagare samtidigt med anmälan om den misstänkta misshandeln. Det har inte kunnat klarläggas varför samordning av de båda ärendena inte skedde.

Rotelchefen ansvarar för att ärenden fördelas mellan utredarna med hänsyn tagen till deras kompetens, erfarenhet och arbetsbelastning. Utredaren har också ett stort ansvar för sin arbetsbelastning och att förundersökningsåtgärder vidtas i tilldelade ärenden. Får han inga erforderliga direktiv från förundersökningsledaren måste han själv aktivt påtala detta.

Rättegångsbalkens regler om skyndsamhet och polismyndighetens tjänsteföreskrift (saknr. 400-2) om ansvar och bevakningsrutiner i brottsärenden har inte följts. Enhets- och rotelchef har brustit i sin bevakning av ärendena. Allt för lång tid har förflutit från det misstänkta brottstillfället till dess att AA har kontaktats för förhör i ärendet.

Polismyndigheten har, som angetts ovan, en särskild funktion för samordning i brottsärenden. Uppenbarligen har den samordningen brustit. Myndigheten kommer med anledning av det inträffade att se över samordningsrutinerna ännu en gång.

Polismyndigheten ser särskilt allvarligt på den långa handläggningstiden i misshandelsärendet eftersom det dels var ett brott i nära relation och dels att myndigheten nyligen beslutat en tjänsteföreskrift om bevakningsrutiner i brottsärenden. Myndigheten är väl medveten om att JO i ett flertal fall tagit upp frågan om långsam handläggning. Polismyndighetens handläggning av de båda aktuella ärendena är inte acceptabel och myndigheten kommer därför att verka för att de regler och rutiner som finns på området följs.

Åklagarmyndigheten (vice riksåklagaren JJ) kom in med ett remissvar jämte upplysningar från kammarchefen, chefsåklagaren KK, (här utelämnade) och tidigare kammaråklagaren GG, som var för-undersökningsledare i ärendet om misshandel m.m. fram till oktober 2009.

JJ redogjorde inledningsvis för bakgrunden i ärendet enligt följande.

Ärendet rör en förundersökning om misshandel och försök till grov misshandel som den 13 december 2007 anmäldes till Polismyndigheten i Östergötlands län. Samtidigt anmäldes även en skadegörelse som kunde hänföras till samma händelseförlopp. Av anmälningarna framgår att den som anmält skadegörelsen utpekades som misstänkt för gärningarna i anmälan om misshandel m.m. medan den som där var målsägande upptogs som utpekad i anmälan om skadegörelse.

Förundersökning inleddes samma dag och förhör hölls med målsäganden i förundersökningen rörande misshandel m.m.

Förundersökningsledningen avseende misshandel m.m. övertogs av åklagaren KK den 17 december 2007. Anmälan om skadegörelse översändes samtidigt för åklagarens kännedom.

Polisen höll den 24 januari 2008 förhör med ett vittne till händelsen.

Åklagaren KK kontaktade polisen dels den 8 september 2008 och dels den 21 september 2009 med fråga om vad som hände i ärendet. Vid det senare tillfället påtalade han även att preskriptionstiden närmade sig avseende skadegörelsen.

Som en följd av åklagaren LL:s förestående pensionering övertog chefsåklagaren ärendet och kontaktade i oktober 2009 polisen med anledning av detta. Polisen meddelade därvid att förundersökningen avseende skadegörelse lagts ned i februari 2009. Övriga handlingar i ärendet översändes till åklagare och den 30 oktober 2009 expedierades direktiv att höra den misstänkte. Enligt direktiven skulle ärendet redovisas åter till åklagaren efter att den begärda åtgärden vidtagits.

Den 27 november 2009 återkom polisen till åklagaren i ärendet. Den utpekade personen hade inte efterföljt en förhörskallelse men däremot lämnat en skriftlig

redogörelse till polisen över sin minnesbild av det händelseförlopp som förundersökningen avsåg.

Chefsåklagaren beslutade den 4 januari 2010 att lägga ned förundersökningen.

GG uppgav sammanfattningsvis att påminnelse till polisen och uppföljning härav borde ha skett tidigare än vad som blev fallet.

Efter en redogörelse för den rättsliga regleringen anförde JJ under rubriken bedömning följande.

En förundersökning ska, som nämnts, bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Saknas förutsättningar för att fullfölja förundersökningen ska den läggas ned.

Den utredning som nu är aktuell har pågått under drygt två år från det att anmälan gjordes i december 2007 till dess att förundersökningen lades ned i januari 2010. Under denna tid har två förhör genomförts. Båda dessa hölls inom två månader från det att förundersökningen inletts. Åklagaren KK har därefter skickat påminnelser i ärendet vid två tillfällen och direktiv har lämnats vid ett tillfälle några månader innan förundersökningen lades ned. Påminnelserna expedierades ungefär tio månader respektive 1 år och tio månader efter att åklagaren övertagit förundersökningsledningen. Såvitt kan utläsas av handlingarna besvarades inte påminnelserna av polisen och de följdes inte upp av åklagaren. Det vidtogs heller inte några utredningsåtgärder i ärendet under en tid som väl överstiger ett och ett halvt år. Dessa förhållanden borde ha anmälts till kammarledningen. Av handlingarna framgår inte att så gjordes. Chefsåklagaren fick istället kännedom om detta först då han övertog ärendet. Det kan därmed konstateras att påminnelser inte skickats i den utsträckning som följer av Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd liksom att andra bevakningsrutiner inte fungerat.

Kammarchefen har i sitt yttrande påpekat att han vid möten med den berörda polismyndigheten påtalat vikten av att påminnelser besvaras men att rutinerna kring detta emellanåt brister. Såväl kammarchefen som åklagaren KK har dock i sina yttranden framhållit att påminnelserna borde ha följts upp på ett tidigare stadium än vad som blev fallet. Jag delar deras uppfattning och vill i det sammanhanget förtydliga att en åklagare självfallet har ett eget ansvar för att följa upp påminnelser av nu aktuellt slag. Polisen borde emellertid ha sett till att åklagaren fick del av de förhör som hölls under förundersökningen. Om så skett kan antas att fortsatta direktiv skulle lämnats betydligt tidigare i ärendet eftersom det redan i januari 2008 fanns anledning att meddela de direktiv som kom att lämnas i oktober 2009. Den slutliga handläggningstiden skulle i sådana fall ha kunnat avsevärt förkortats.

Kammarchefen har vidare uppgett att arbetsbelastningen vid kammaren varit mycket hög under den tid som förundersökningen pågick vilket också anges som främsta anledning till att ärendet blivit liggande. Av hans yttrande framgår även att man på kammaren tagit fram nya bevakningsrutiner för att förhindra att ärenden blir liggande på det sätt som nu skett. Enligt dessa ska åklagarna bl.a. varannan månad redovisa till kammarchefen att ärendena, i enlighet med gällande föreskrifter och allmänna råd, följts upp och åtgärdats.

Risken för att ärenden blir åsidosatta på det sätt som nu skett är naturligtvis större när åklagarnas arbetsbörda är hög. Under sådana förhållanden är det särskilt viktigt att åklagare har en god överblick av de ärenden som han eller hon har ansvar för och regelbundet följer upp behovet av åtgärder i de olika ärendena. Jag vill särskilt framhålla vikten av att kammarledningen uppmärksammas när det uppkommer svårigheter av aktuellt slag. Vid åklagarkammarna ska det således finnas rutiner för uppföljning och kontroll av ärendena. Det framgår att åklagarkammaren i Linköping har sett över sina bevakningsrutiner och vidtagit åtgärder för att det nu inträffade inte ska upprepas.

Sammanfattningsvis kan jag således konstatera att jag delar såväl kammarchefens som åklagaren KK:s uppfattning om att ärendet inte handlagts i enlighet med det

gällande regelverket. Bristerna har medfört att en person utpekats för brott under en längre tid än vad som varit nödvändigt. Detta är naturligtvis otillfredsställande. Utredningen borde ha bedrivits mer aktivt än vad som skett.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaren.

Bedömning

En förundersökning ska enligt 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns inte längre skäl att fullfölja en förundersökning ska den läggas ned. Enligt 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) har undersökningsledaren ansvaret för förundersökningen i dess helhet. Han eller hon ska se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara. Undersökningsledaren ska också ge dem som biträder honom eller henne behövliga direktiv för arbetet.

Av utredningen framgår att polismyndigheten i december 2007 inledde förundersökning i två ärenden, dels om misshandel och försök till grov misshandel, dels om skadegörelse. AA noterades som skäligen misstänkt i det först-nämnda ärendet medan målsäganden i det ärendet noterades som utpekad person i det andra ärendet. De båda ärendena avsåg i huvudsak samma händelseförlopp och hade således samband med varandra. Förundersökningsledningen i ärendet om misshandeln överfördes i princip omgående till åklagare medan den andra fortsatt leddes av polismyndigheten.

Som polismyndigheten anfört borde givetvis de båda ärendena ha samordnats genom att förundersökningen om skadegörelse överfördes till åklagare samtidigt som förundersökningen om misshandel. Nu hamnade anmälan om skadegörelse i stället av någon oförklarlig anledning i myndighetens arkiv och inga utredningsåtgärder vidtogs därför förrän i februari 2009, dvs. efter drygt ett års tid, då DD uppmärksammade att anmälan fanns i arkivet. Naturligtvis borde polisen – genom fungerande kontroll- och bevakningsrutiner – betydligt tidigare ha uppmärksammat att ärendet felaktigt hamnat i arkivet. Jag är mycket kritisk till polisens bristfälliga handläggning av ärendet. Det är även något förvånande att GG, som uppenbarligen fick en kopia av anmälan om skadegörelse för kännedom när han övertog förundersökningsledarskapet i misshandelsärendet, till synes inte reagerade över att ärendena inte var samordnade.

När det gäller förundersökningen om misshandel m.m. lades den ned av KK i januari 2010 sedan han övertagit denna i oktober 2009 på grund av GG:s förestående pensionering. Inga åtgärder vidtogs av polis eller åklagare i ärendet under perioden januari 2008 till oktober 2009, annat än att GG vid två tillfällen – i september 2008 och september 2009 – skickade förfrågningar till polisen om vad som hände i ärendet. Förfrågningarna besvarades inte.

Den totala handläggningstiden uppgick till drygt två år och utredningen avstannade helt under en period av cirka ett år och nio månader. En så utdragen handläggningstid i ett ärende av det aktuella slaget är oacceptabel och kan i första hand tillskrivas polismyndigheten. Det ankom dock också på GG att, i egenskap av förundersökningsledare, följa upp ärendet för att driva förundersökningen framåt

med tillräcklig skyndsamhet genom att på sätt som Åklagarmyndigheten beskrivit vidta vissa åtgärder (se även ÅFS 2007:5).

Sammantaget förtjänar polismyndigheten kritik för handläggningen av de båda ärendena och inte heller GG kan undgå kritik för sin passivitet.

Vad som i övrigt kommit fram föranleder inte någon åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.